

V1998-37 09.06.98

Konkurranseloven § 3-9 - Dispensasjon fra § 3-4, jfr. § 3-1 første ledd, for standard leasingkontrakter

Sammendrag:

Finansieringsselskapenes Forening gis dispensasjon fra forbudet mot prissamarbeid i konkurranseloven til å fastsette og anbefale foreningens medlemmer å bruke forelagte standard leasingkontrakter. Foreningen må i anbefalingen gjøre det klart at medlemmene står fritt til å bruke andre kontraktsvilkår.

Konkurransetilsynet viser til Deres brev av 2. april 1998 vedrørende revisjon av standard leasingkontrakter samt brev av 13. januar 1994 hvor det er gitt dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 frem til 1. februar 1999.

Finansieringsselskapenes Forening har utarbeidet fire nye standardavtaler:

1. Leasingavtale
2. Leasingavtale med restverdi motorvogner
3. Gjenkjøpsavtale for motorvogner
4. Kontrakt

1 Forholdet til konkurranseloven §§ 3-1 og 3-4

Konkurranseloven § 3-4 første ledd lyder:

"Sammenslutninger av ervervsdrivende må ikke selv fastsette eller oppfordre til reguleringer som er nevnt i §§ 3-1 til 3-3 eller til reguleringer i strid med vedtak etter §§ 3-8 til 3-10."

Finansieringsselskapenes Forening er en sammenslutning av ervervsdrivende og omfattes derfor av bestemmelsen i konkurranseloven § 3-4. Dersom Finansieringsselskapenes Forening fastsetter eller oppfordrer til bruk av standardavtaler som inneholder klausuler som er i strid med konkurranseloven §§ 3-1 til 3-3, vil dette derfor være i strid med forbudet i § 3-4.

Det må således foretas en vurdering av om de forelagte standardavtalene inneholder klausuler i strid med forbudene i konkurranseloven §§ 3-1 til 3-3.

Den aktuelle forbudsbestemmelse er i dette tilfellet § 3-1. Konkurranseloven § 3-1 første ledd første punktum lyder:

"To eller flere ervervsdrivende må ikke for salg av varer eller tjenester ved avtale,

samordnet praksis eller på annen måte som er egnet til å påvirke konkurransen, fastsette eller søke å påvirke priser, avanser eller rabatter bortsett fra vanlig kontantrabatt. "

Standardavtalene gjelder salg av finansieringstjenester. Spørsmålet er om Finansieringsselskapenes Forening gjennom standardavtalene "fastsetter eller søker å påvirke priser" for disse tjenester på en "måte som er egnet til å påvirke konkurransen".

Den enkelte standardavtale må vurderes hver for seg.

1.1 Leasingavtale

På forsiden av avtalen er det inntatt et skjema for beregning av pris. Det legges opp til at prisen er gjenstand for individuell vurdering og regulering mellom kontraktspartene.

I tillegg til forsiden er det utarbeidet et sett av generelle betingelser for finansiell leasing.

Disse betingelser inneholder flere klausuler som har en ordlyd lik eller tilnærmet lik de klausuler som det ble gitt dispensasjon for i brev av 13. januar 1994.

Således bestemmer avtalens § 6 *Omkostninger og utgifter* første ledd første punktum:

"Med mindre annet er avtalt, skal utgifter og omkostninger knyttet til forsikringer, levering, montering, drift, vedlikehold, tilbakelevering og/eller innhenting av gjenstandene, betales i tillegg til leien."

Avtalens § 7 *Skatter og avgifter* bestemmer:

"Beregningsgrunnlaget for leien bygger på bestemte forutsetninger om den skatte- og avgiftsmessige behandling av gjenstanden(e) ved anskaffelse, bruk og disponering ved leieperiodens slutt. Leier er innforstått med at eier kan kreve kompensasjon i den avtalte leie eller et sluttoppgjør ved leieperiodens slutt dersom disse forutsetninger endrer seg."

Avtalens § 9 *Regulering av leien og andre rentesatser* bestemmer:

"Eier har rett til å kreve leien justert med en - 1 - måneders varsel. Tilsvarende gjelder rentesatser fastlagt i kontrakten. Kortere frist kan benyttes ved vesentlige endringer i pengemarkedsrenten."

Leien kan også endres ved vesentlig endret bruk eller slitasje av gjenstanden(e). Leien kan også endres dersom det skjer endringer i skatter og avgifter eller andre forhold

som måtte bli pålagt av myndighetene med virkning for denne kontrakt."

Avtalens § 12 *Bruk og vedlikehold av gjenstanden* siste ledd lyder:

"Leier er som bruker ansvarlig for og må dekke alle utgifter forbundet med bruk og vedlikehold av gjenstanden(e). Det kan avtales særskilt at eier skal formidle leveranser av tjenester knyttet til bruk og vedlikehold av gjenstanden(e)."

Avtalens § 15 *Forsikringer* første ledd lyder:

"Så lenge leasingavtale gjelder - også hvis den forlenges utover minimumsperioden - skal det tegnes fullverdiforsikring for leiers regning."

Avtalens § 18 *Tilbakelevering* første ledd lyder:

"Ved leasingperiodens utløp eller opphør av leasingavtalen, skal gjenstanden(e) returneres til eier eller den eier utpeker. Leier betaler alle omkostninger i den forbindelse."

Disse klausulene innebærer en form for konkurransebegrensning idet avtalen oppfordrer leasingselskapene til å ikke konkurrere på disse parametrene.

Utgangspunktet etter konkurranseloven § 3-1 er at den omfatter konkurransereguleringer som begrenser konkurransen med hensyn til konkurranseparameteren pris. I følge forarbeidene til konkurranseloven (NOU 1991:27 s 132 nederst annen spalte jfr.s129) omfatter forbudet i § 3-1 ikke samarbeid om alminnelige forretningsvilkår. Med slike vilkår forstås andre vilkår enn pris.

Problemet er at alle kontraktsvilkår kan ha betydning for prisen. Det blir derfor vanskelig å trekke grensen mellom de konkurransereguleringer som faller inn under forbudet i § 3-1 og de konkurransereguleringer som gjelder alminnelige forretningsvilkår som faller utenfor forbudet.

Videre heter det i lovens forarbeider (Ot.prp. 41 1992-93 side 106, nederst første spalte og øverst annen spalte) at:

"Forbudet omfatter samarbeid om priser, avanser og rabatter. Dette innebærer at det [...] ikke vil være noe forbud mot samarbeid om øvrige forretningsvilkår, for eksempel rene betalings- og leveringsvilkår.

Tilsvarende er ment å gjelde avtaler om morarenter. Avtaler om ekspedisjons- eller faktureringsgebyr vil derimot måtte anses som avtaler om pristillegg. De ervervsdrivende

har heller ikke adgang til å inngå avtaler om at de skal regne pristillegg når de får økte omkostninger, for eksempel økte innkjøpspriser, økte fraktkostninger eller økning i offentlige avgifter."

Leasingavtalens § 7 og § 9 annet ledd annet punktum gjelder offentlige skatter og avgifter. I følge det ovenfor siterte vil avtaler om at det skal regnes pristillegg ved økte omkostninger som følge av økte offentlige avgifter, være forbudt.

Det følger direkte av dette at leasingavtalens § 7 og § 9 annet ledd annet punktum er i strid med konkurranseloven § 3-1 da disse bestemmelser er avtaler om slike pristillegg.

Leasingavtalens § 9 første ledd gjelder retten til å justere leien og rentesatser. Bestemmelsen sier imidlertid intet om hvilke begivenheter som gir eieren rett til å justere leien. Bestemmelsen synes å gi eier rett til å velte økte kostnader som følge av en generell renteoppgang, over på leier. Videre begrenses muligheten for å inngå avtaler med bundet rente noe som begrenser konkurransen på denne parameter. Leie og rentesats vil være de to sentrale prisparametre i en avtale om leasing. Leasingavtalens § 9 første ledd gir etter sin ordlyd eieren en vidtgående rett til å justere opp leie og rentesats. Det er derfor Konkurransetilsynets oppfatning at avtalens § 9 første ledd rammes av forbudet i konkurranseloven § 3-1.

Leasingavtalens § 9 annet ledd første punktum hjemler en rett til å justere leien ved vesentlig endret bruk eller slitasje. Etter sin ordlyd er dette en bestemmelse om pristillegg ved slik bruk/slitasje. I henhold til de overfor siterte uttalelser i forarbeidene omfattes dette av forbudet i konkurranseloven § 3-1.

Leasingavtalens §§ 6, 12, 15 og 18 gjelder tilknyttede utgifter vedrørende anskaffelse, drift og avhendelse av gjenstandene. I samsvar med tidligere praksis finner Konkurransetilsynet at disse reguleringer gjelder alminnelige forretningsvilkår som faller utenfor forbudet i konkurranseloven § 3-1.

Konkurransetilsynet finner etter dette at §§ 7 og 9 i den foreliggende Leasingavtale rammes av forbudet i konkurranseloven § 3-1.

1.2 Leasingavtale med restverdi motorvogner

Denne avtalen er i stor grad bygget opp på samme måte som Leasingavtale, men det er gjort noen tilpasninger som følge av at den skal gjelde for motorvogner.

Avtalens §§ 6, 12, 15 og 18 har således tilsvarende bestemmelser om tilknyttede utgifter vedrørende anskaffelse, drift og avhendelse av gjenstandene. Mens det i §§ 7 og 9 er inntatt tilsvarende bestemmelser om Leasingelskapets rett til å justere opp leien og rett til å kreve kompensasjon ved endringer i skatter og avgifter.

Videre heter det i § 20 *Restverdigaranti fra leverandører m.m.* første ledd:

"Dersom leverandør eller annet salgslidd har stilt restverdigaranti, er dette å betrakte

som en opsjon som gir eier rett, men ikke plikt, til å kreve at leverandør kjøper motorvognen til avtalt pris med tillegg av eventuelle avgifter eller annet pålagt av myndighetene med virkning for en slik overdragelse." (uthevet her)

Denne klausul gjelder hvor leverandør eller annet salgsledd har garantert for motorvognens restverdi ved utløpet av leasingavtalen. Klausulen innebærer for det første at det er leverandøren/salgsleddet som skal bære alle offetlige avgifter ved en slik overdragelse i tillegg til den avtalte pris. Dette er etter Konkurransetilsynets oppfatning en bestemmelse om pristillegg som omfattes av forbudet i konkurranseloven § 3-1. For det annet omfatter klausulen "annet pålagt av myndighetene med virkning for en slik overdragelse". Tilsynet finner det noe uklart hva slags tillegg som går inn under denne formuleringen. Formuleringen er imidlertid etter sin art en bestemmelse om pristillegg som faller inn under forbudet i konkurranseloven § 3-1.

Den rettslige bedømmelsen av "leasingavtale med restverdi motorvogner" må for øvrig bli den samme som for "Leasingavtale" og det kan henvises til den begrunnelse som er gitt der.

Konkurransetilsynet finner derfor at "leasingavtale med restverdi motorvogner" §§ 7, 9 og 20 første ledd rammes av forbudet i konkurranseloven § 3-1.

1.3 Gjenkjøpsavtale for motorvogner

Avtalen inneholder følgende klausuler som må vurderes i forhold til konkurranseloven § 3-1.

Avtalens punkt 2 *Gjenkjøp etter leasingperiodens utløp*, hvor det heter at:

"Leverandøren er [...] forpliktet til å kjøpe motorvognen tilbake for en pris av kr. ... **med tillegg av eventuelle avgifter eller annet som er eller blir pålagt av myndighetene med virkning for en slik overdragelse**"

Avtalens punkt 6 *Skifte av leietaker* annet og tredje punktum lyder:

"Eier er **uten ansvar for omkostninger med innlevering/kontroll**.

Dersom ny leier skal bruke motorvognene **på en vesentlig annen måte enn tidligere**, kan både eier og leverandør kreve **reforhandling av gjenkjøpsprisen**."

Det følger av den begrunnelse som er gitt ovenfor at punkt 2 i denne avtalen omfattes av forbudet i konkurranseloven § 3-1. Derimot er punkt 6 en regulering av alminnelige forretningsvilkår som faller utenfor § 3-1 i konkurranseloven.

1.4 Kontrakt

Konkurransetilsynet kan ikke se at denne standardavtale inneholder klausuler som omfattes av forbudene i konkurranselovens kapittel 3.

2 Dispensasjon

Etter dette blir det nødvendig å vurdere om det bør gis dispensasjon etter konkurranseloven § 3-9 for tre

av de foreliggende standardavtaler. Konkurranseloven § 3-9 lyder:

"Konkurransetilsynet kan ved enkeltvedtak eller forskrift dispensere fra forbudene i §§ 3-1 til 3-4 dersom:

- a) konkurransereguleringen innebærer at konkurransen i vedkommende marked forsterkes,*
- b) det må forventes effektivitetsgevinster som mer enn oppveier tapet ved konkurransebegrensningen,*
- c) konkurransereguleringen har liten konkurransemessig betydning, eller*
- d) det foreligger særlige hensyn."*

Det kan stilles vilkår for dispensasjonen.

Dispensasjonen kan trekkes tilbake dersom vilkårene for dispensasjonen ikke er oppfylt eller forutsetningen for dispensasjonen ikke lenger er til stede."

Konkurransetilsynet er enig med Finansieringsselskapenes Forening i at like produkter og vilkår i dette tilfellet gir lettere informasjon og sammenlignbarhet for kundene hvilket er egnet til å forsterke konkurransen.

Det antas videre at markedet er preget av flere store aktører som uansett ville utarbeide sine egne standarder. Mindre aktører kan da ha fordel av standardiseringen i regi av Finansieringsselskapenes Forening, noe som kan bidra til å øke konkurransen på markedet.

Det kan også hevdes at muligheten for konkurranse på flere av de parametre som omfattes av de konkurransebegrensende klausuler uansett vil være liten fordi det norske regelverk ikke tillater finansinstitusjonene å tilby operasjonell leasing.

Det må videre legges til grunn at finansiell leasing og ordinær lånefinansiering er substituerbare finansieringsprodukter med påfølgende innbyrdes konkurranse.

For øvrig legger Konkurransetilsynet til grunn at det er sterk konkurranse på markedet for leasingprodukter.

Selv om standardiseringen har visse konkurransebegrensende virkninger, er det derfor naturlig å anta at disse virkninger har liten betydning for prisdannelsen.

Etter dette antar Konkurransetilsynet at de klausuler som omfattes av forbudet i konkurranseloven § 3-1 har liten konkurransemessig betydning, jfr. konkurranseloven § 3-9 bokstav c).

De produkter leasingselskapene tilbyr er av en komplisert og sammensatt natur. Det må derfor antas at standardvilkårene også fører til effektivitetsgevinster som mer enn oppveier tapet ved

konkurransbegrensningen, jfr. konkurranseloven § 3-9 bokstav b).

Konkurransetilsynet har derfor fattet følgende vedtak med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 bokstav b) og bokstav c):

Finansieringsselskapenes Forening gis dispensasjon fra konkurranseloven § 3-1 jfr. § 3-4 til å fastsette samt å anbefale sine medlemmer å bruke de forelagte standardavtaler.

Foreningen må i anbefalingen gjøre det klart at medlemmene står fritt til å bruke andre kontraktsvilkår.

Konkurransetilsynets dispensasjon i brev av 13. januar 1994 til Finansieringsselskapenes Forening oppheves.

Vedtaket trer i kraft straks og gjelder til 1. juni 2003.

Konkurransetilsynet gjør oppmerksom på at dispensasjonen kan trekkes tilbake dersom forutsetningen for dispensasjonen ikke lenger er til stede, jfr. konkurranseloven § 3-9 siste ledd.

Konkurransetilsynets vedtak kan påklages til Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Klagefristen er tre uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til Dem. En eventuell klage stiles til Arbeids- og administrasjonsdepartementet, men sendes til Konkurransetilsynet. Det vises for øvrig til vedlagte skjema om klageadgang.

[til toppen](#)